

วาทวิเคราะห์บทละครของหลวงวิจิตรวาทการกับการสร้างค่านิยม

นางสาว พรพรม ทิพยมนตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-657-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๒ พ.ค. 2546

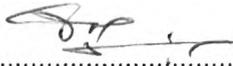
I194๙๗106

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วาทวิเคราะห์บทละครของหลวงวิจิตรวาทการกับการสร้างค่านิยม
โดย นางสาว พรพรม ทิพยมนตรี
ภาควิชา วาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท

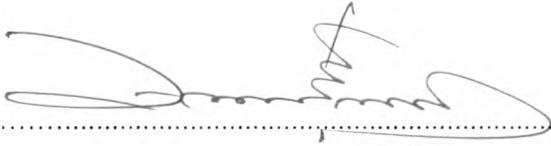
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

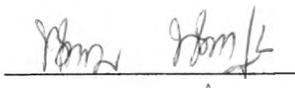
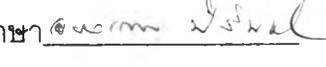

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดา บัณฑิตเพ็ชร์)

พรพรม ทิพยมนตรี : วาทวิเคราะห์บทละครของหลวงวิจิตรวาทการกับการสร้างค่านิยม (RHETORICAL ANALYSIS OF LUANG WICHIT WADAKARN 'S PLAY IN CREATING VALUES.) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อรรพรรณ ปิรันธน์โอวาท ; 138 หน้า.ISBN 974-346-657-6

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจที่หลวงวิจิตรวาทการใช้ในการสื่อสารผ่านบทละคร ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 5 ประการ คือ เพื่อศึกษาปัจจัยทางปริบทที่มีผลต่อประดิษฐกรรม (invention) ในบทละครของหลวงวิจิตรวาทการ เพื่อศึกษาแนวคิดและค่านิยมหลักในละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดในละครของหลวงวิจิตรวาทการ เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสร้างค่านิยมผ่านบทละครให้กับคนไทยในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม รวมทั้งศึกษากลวิธีการสื่อสารผ่านค่านิยมและหาข้อสรุปว่า กลวิธีใดสามารถโน้มน้าวใจเป็นที่ระลึกร่วมของผู้รับสารได้มากที่สุด งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิเคราะห์โครงสร้างของละครโดยการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก (Indepth Interview) และการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางปริบทที่มีผลต่อประดิษฐกรรม(invention) ในบทละครของหลวงวิจิตรวาทการมากที่สุดคือ ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง บทละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดของหลวงวิจิตรวาทการมีแนวคิดหลักในการปลูกฝังค่านิยมรักชาติ บทละครประสบความสำเร็จในการสร้างค่านิยมด้วยการสร้างความสะเทือนใจก่อน แล้วจึงตามด้วยสิ่งที่คุณต้องการ หรือในบางเรื่องอาจใช้ความบันเทิงและเหตุผลเป็นตัวนำในการส่งสาร โดยสื่อสารค่านิยมเหล่านี้ผ่าน ฉากหน้าม่าน บทสนทนา เนื้อเรื่อง บุคลิกของตัวละครและบทเพลงเป็นส่วนใหญ่ ผู้รับสารที่ได้ชมละครจะประทับใจและจดจำเพลงที่ใช้ประกอบละครได้มากที่สุด

ภาควิชา วาทวิทยาและสื่อสารการแสดง ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา วาทวิทยา ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2543 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

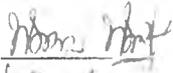
4185115828 : MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORD : RHETORICAL ANALYSIS OF PLAYS / PLAYS AND
CREATING VALUES / LUANG WICHIT WADAKARN'S
PLAYS.

PORNPROM TIPPAYAMONTREE : RHETORICAL ANALYSIS
OF LUANG WICHIT WADAKARN'S PLAYS IN CREATING
VALUES.THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. ORAWAN
PILUNOWAD ,Ph.D. 138 pp. ISBN 974 -346-657-6

This thesis aimed at studying Luang Wichit Wadakarn's plays in creating values in the period of Marshal Phibolsongkram. The researcher had specified 5 objectives for the thesis : first, to study about the context that was the most important for invention of plays, second, to learn about the themes and main values proposed in Luang Wichit's plays, third, to learn about the way of inculcating values through plays in the period of Marchal Phibolsongkram, fourth , to investigate communication strategies to transmit these values ; and fifth, to answer the question "What was the best way to persuade people and make them receive these values ?." The researcher investigated the structure of the plays using contextual and textual analysis, documentary research and in-depth interview.

The results showed that the contextual factors most effecting the invention of Luang Wichit's plays were politics and public administration. Luang Wichit's most popular plays had as their major theme the inculcating of patriotism and nationalism. Successful plays transmitted these values primarily through sentimental expressions followed by the messages designed by the sender. In some plays, entertainment and logical reasoning were major strategies in transferring messages through episodes in front of the curtain, dialogues, plots, characters and music. The audience was most impressed by music and could remember best the songs used in the plays.

Department Speech Communication and Performing Arts Student's signature
Field of study Speech Communication Advisor's signature
Academic year 2000 Co-advisor's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงจะสำเร็จมิได้ หากไม่ได้รับความเมตตา กำลังใจ และความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร. อรรพรรณ ปิลาพันธ์โหวาท รวมทั้งความห่วงใยจาก รศ.อวยพร พานิช ตลอดจนคำแนะนำที่มีคุณค่าจากท่านคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. ศักดา บัณฑิตเพ็ชร ซึ่งผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณทั้งสามท่านด้วยความซาบซึ้งและระลึกถึงพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศ.ดร. แถมสุข นุ่มนนท์ คุณวิจิตรา รังสิยานนท์ ดร.กฤษมา สตาลิ่ง คุณอารีย์ นักดนตรี ผศ.ประจักษ์รัตน์ ตั้งกิตติภาภรณ์ คุณนิภา ครองสุขเลิศ และท่านผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลซึ่งหาได้ยากยิ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์

กราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งหมดให้กับผู้วิจัย

ขอบคุณพี่ๆเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์และฝ่ายธุรการบัณฑิตศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้วยดีในทุกโอกาส รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อนๆชาววาทะรุ่นแรกทุกคนที่ช่วยเป็นสิ่งแวดล้อมในการเรียนอันน่าจดจำ

ท้ายที่สุดนี้ สิ่งที่จะลืมกล่าวถึงมิได้ก็คือการกราบขอบพระคุณแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ซึ่งมีที่มาจากบุคคลสำคัญที่สุดสองท่านในชีวิต คือคุณพ่อ และแม่ผู้เป็นที่รัก ผู้วิจัยจึงมีความอดทนและฝ่าฟันอุปสรรคทั้งปวงมาได้จนถึงวันสำเร็จการศึกษา

พรพรหม ทิพยมนตรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ปัญหาคำวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
2.1.1 แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์แบบ Cluster Analysis	7
2.1.2 ทฤษฎีองค์ประกอบของละคร Tragedy	9
2.1.3 แนวคิดเรื่องปริบท	10
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง.....	13
2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการละครไทย.....	17
2.2 วรรณคดีปริทัศน์	21
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	27
4 ปริบทและการวิเคราะห์บทละคร.....	30
4.1 ปริบท.....	30

4.2 วิเคราะห์บทละคร.....	49
- เลือดสุพรรณ.....	49
- ราชมนู.....	58
- เจ้าหญิงแสนหวี.....	67
- น่านเจ้า.....	76
- อานุกาพย์พ่อนรามคำแหง.....	81
5.สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	87
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	87
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	88
5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	92
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	94
รายการอ้างอิง.....	95
ภาคผนวก.....	
ก. ประวัติหลวงวิจิตรวาทการ.....	100
ข. รัฐนิยม.....	103
ค. ตัวอย่างคำประกาศก่อนแสดง (ฉากรับหน้าม่าน).....	117
ประวัติผู้วิจัย.....	125

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงการจัดกลุ่มข้อความ(Cluster Analysis) ผนวกกับการหาค่าความถี่ ของคำที่อ้างถึงสถาบันหลักในละครเรื่อง "เลือดสุพรรณ".....	56
2 แสดงการจัดกลุ่มข้อความ(Cluster Analysis) ผนวกกับการหาค่าความถี่ ของคำที่อ้างถึงสถาบันหลักในละครเรื่อง "ราชมณู".....	65
3 แสดงการจัดกลุ่มข้อความ(Cluster Analysis) ผนวกกับการหาค่าความถี่ ของคำที่อ้างถึงสถาบันหลักในละครเรื่อง "เจ้าหญิงแสนหวี".....	74
4 แสดงการจัดกลุ่มข้อความ(Cluster Analysis) ผนวกกับการหาค่าความถี่ ของคำที่อ้างถึงสถาบันหลักในละครเรื่อง "น่านเจ้า".....	79
5 แสดงการจัดกลุ่มข้อความ(Cluster Analysis) ผนวกกับการหาค่าความถี่ ของคำที่อ้างถึงสถาบันหลักในละครเรื่อง "อานุภาพพ่อขุนรามคำแหง"...	85
6 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ละคร 5 เรื่อง.....	88